

Nordiska ministerrådet

inrättades 1971 som ett samarbetsorgan mellan de nordiska ländernas regeringar. Ministerrådet lägger fram förslag till Nordiska rådets sessioner, vidarebefordrar rådets rekommendationer, rapporterar till Nordiska rådet om samarbetets resultat samt leder i sista hand arbetet inom olika sektorer. Statsministrarna har ett överordnat ansvar för samarbetet, som i övrigt koordineras av samarbetsministrarna och den nordiska samarbetskommittén. Ministerrådet sammanträder i olika sammansättningar beroende på vilka frågor som skall behandlas.

Nordiska rådet

bildades 1952 som ett samarbetsorgan mellan parlamenten och regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige. Finland anslöt sig 1955. Färöarnas, Grönlands och Ålands delegationer ingår i Danmarks respektive Finlands delegationer. Rådet består av 87 valda medlemmar (parlamentsledamöter). Nordiska rådet är initiativtagare och rådgivande samt har kontrollerande och pådrivande uppgifter i det nordiska samarbetet. Nordiska rådets organ är plenarförsamlingen, presidiet och utskotten.

The Nordic Council of Ministers

was established in 1971. It submits proposals on co-operation between the governments of the five Nordic countries to the Nordic Council, implements the Council's recommendations and reports on results, while directing the work carried out in the targeted areas. The Prime Ministers of the five Nordic countries assume overall responsibility for the co-operation measures, which are co-ordinated by the ministers for co-operation and the Nordic Co-operation committee. The composition of the Council of Ministers varies, depending on the nature of the issue to be treated.

The Nordic Council

was formed in 1952 to promote co-operation between the parliaments and governments of Denmark, Iceland, Norway and Sweden. Finland joined in 1955. At the sessions held by the Council, representatives from the Faroe Islands and Greenland form part of the Danish delegation, while Åland is represented on the Finnish delegation. The Council consists of 87 elected members – all of whom are members of parliament. The Nordic Council takes initiatives, acts in a consultative capacity and monitors co-operation measures. The Council operates via its institutions: the Plenary Assembly, the Presidium and standing committees.

ANP 2004: 745

Nordisk ministerdeklaration

Tillträde och rättigheter till genetiska resurser

© 2004 Nordiska ministerrådet, Köpenhamn

ISBN 92-893-1007-3

Tryck: Scanprint a/s, Århus 2004

Design: Kjell Olsson – NMR/PUB

Omslagsbild: Mauritius/Pixel Factory

Översättning (translation): Karl Kerner

Upplaga: 800

Tryckt på miljövänligt papper som uppfyller kraven i den nordiska miljösvanemärkningsen.

Printed in Denmark

Nordisk ministerdeklaration

Tillträde och rättigheter till genetiska resurser

2003

Nordiska ministerrådet (Fiskeri-, jord- och
skogsbruks- och livsmedelsministrarna)
Kalmar, 25 juni 2003

Nordiska ministerrådet (Miljöministrarna)
Oslo, 28 oktober 2003

Bakgrund

Vid ministermötena (fiskeri, jord- och skogsbruk och livsmedel samt miljö) i augusti 2002 behandlades frågan om tillträde och rättigheter till genetiska resurser. Respektive ministerråd antog en deklARATION som lade fast principer och inriktning för hur de nordiska länderna ska behandla tillträde och rättigheter till genetiska resurser.

Ministrarna beslutade att senast sommaren 2003 åter ta upp frågan till behandling på basis av rekommendationer från Nordiska Genresursrådet (NGR).

Ministrarna uppmanade också NGR att följa upp hur konventionen om biologisk mångfald (CBD) och dess riktlinjer som reglerar tillträde till genetiska resurser och rättvis fördelning av nyttan (de sk. Bonn-guidelines) samt det internationella fördraget om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk (IT-PGRFA) tillämpas, både av de nordiska genbankerna och nationellt.

NGR har genom projektet Rättigheter och tillträde till genetiska resurser analyserat den internationella utvecklingen på området och tagit fram förslag till rekommendationer om hur det nordiska genressamarbetet, nordiskt nationellt genressarbete och tillämpningen av CBD och IT-PGRFA ska bedrivas. Arbetet har genomförts i en särskild projektgrupp som tagit fram rapporten Access and Rights to Genetic Resources – A Nordic Approach (Nord 2003:16).

Behov av nordiskt agerande

Internationell rätt och nationella regleringar av tillträde och rättigheter till genetiska resurser har utvecklats snabbt under de senaste 10 åren. Den moderna bioteknikens framväxt har skapat verktyg för en dynamisk utveckling inom växt- och husdjursförädling, läkemedelsindustri och biologiskt baserade industriprocesser. Det är numera möjligt att på bred front skydda utvecklingsinsatser med olika former av immaterialrättsligt skydd. Många länder, framförallt i tredje världen, har infört stränga regleringar av tillträde till genetiska resurser. Grunddragen i regleringen är att tillstånd krävs för all form av insamling av genetiska resurser och krav på ersättning för användning av genetiska resurser i forskning och utveckling samt i synnerhet i kommersiell verksamhet.

Utvecklingen har lett till en allt intensivare diskussion om äganderätt och behovet av reglering av genetiska resurser. Tidigare epokers fria utbyte av genetiska resurser har bromsats. Detta har kommit att påverka såväl forskares möjligheter att bedriva verksamhet som genbankers insamling och distribution av genetiskt material. Även för länder som valt att inte införa nationell reglering har utvecklingen lett till behov av att klargöra den legala statusen för genetiska resurser både i fritt tillstånd (in situ) och i genbanker (ex situ).

De nordiska länderna har varit aktiva och intagit ledande positioner i det internationella samarbetet för att utveckla den internationella rätten på området. Samtidigt har de nordiska länderna nationellt ägnat frågan om tillträde och rättigheter till genetiska resurser litet intresse. Någon reglering av genetiska resurser i de nordiska länderna finns i princip inte. Utredningsarbete pågår dock i Norge där man har tillsatt ett "Biomangfoldlovutvalg"

för att bl.a. utreda ny lagstiftning om tillträde till genetiska resurser.

Ovan beskrivna internationella utveckling gör att det nu finns ett behov för de nordiska länderna att klargöra den legala statusen för nordiska genetiska resurser. Med det menas att ta ställning till om genetiska resurser ska vara privat eller statlig egendom och om äganderätten till de genetiska resurserna är knuten till äganderätten till det biologiska materialet eller om dessa är separata. Det finns också behov av att ta ställning till om tillträde till genetiska resurser ska regleras nationellt. Med det menas om det ska införas tillståndsplikt för att insamla vilt genetiskt material eller om tillstånd och villkor ska införas för att få tillträde till domesticerat genetiskt material eller genetiskt material som förvaltas av olika genbanker, inkl. Nordiska Genbanken (NGB). Slutligen finns också behov av att överväga vilka ytterligare åtgärder de nordiska länderna kan vidta för att stärka tillämpningen av den nya internationella rättsordningen på området, framförallt för att stödja utvecklingsländernas möjligheter att tillämpa de nya konventionerna.

Projektrapporten Access and Rights to Genetic Resources – A Nordic Approach (Nord 2003:16) kommer även att utgöra ett viktigt redskap för Nordiska genresursrådet i dess fortsatta arbete att sprida information och öka kunskapen om dessa frågeställningar hos relevanta aktörer.

Ministermötesdeklarationen kommer att vara ett viktigt ställningstagande som förhoppningsvis kan tjäna som inspiration för andra länders och regioners agerande i frågan.

Nordiska Genresursrådet föreslår därför att NMR antar nedanstående rekommendationer.

Tillträde och rättigheter till genetiska resurser i Norden

NORDISKA MINISTERRÅDET med ansvar för fiskeri, jord- och skogsbruk, livsmedel och miljö har träffat överenskommelse om följande deklARATIONER och rekommendationer på basis av sina diskussioner vid ministermötena den 24–26 juni respektive 28 oktober 2003.

NORDISKA MINISTERRÅDET

1. *noterar* med tillfredsställelse resultatet av Nordiska Genresursrådets projekt om rättigheter till genetiska resurser som redovisas i rapporten *Access and Rights to Genetic Resources – A Nordic Approach*;
2. *erinrar om* sina slutsatser från ministermötena i augusti 2002 och särskilt betydelsen av att tillämpa fullt ut konventionen om biologisk mångfald (CBD), det internationella fördraget om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk (IT-PGRFA) samt uppföljningen av "Strategin för hållbar utveckling – ny kurs för Norden" och Strategin för hållbart bevarande av genetiska resurser i Norden 2001-2004;
3. *erinrar dessutom om* sin slutsats från samma möten att de genetiska resurser, med undantag för säkerhetskollektioner, som bevaras eller förvaltas av Nordiska Genbanken (NGB), betraktas som gemensamt nordiskt material som är fritt tillgängligt och att det är under offentlig förvaltning och kontroll under förutsättning att inga legala hinder föreligger;
4. *understryker* betydelsen av genetiska resurser för den hållbara utvecklingen och att insatserna för att bevara och hållbart nyttja genetiska resurser i Norden ges ökad tyngd;

Växtgenetiska resurser i Nordiska Genbanken

NORDISKA MINISTERRÅDET

Deklarerar att

5. alla accessioner i Nordiska Genbanken, med undantag för säkerhetskollektioner som hålls av NGB åt andra genbanker, är under gemensam nordisk förvaltning och offentligt tillgängliga;
6. relevant material som förvaltas av NGB ska ingå i det multilaterala systemet för växtgenetiska resurser under IT-PGRFA efter det att samtliga nordiska länder ratificerat avtalet;

Understryker att

7. nedanstående rekommendationer skall ses i ljuset av förhandlingarna om genomförandet av IT-PGRFA, särskilt förhandlingarna om ett gemensamt standardiserat avtal för överföring av genetiskt material – ett standardiserat MTA (Material Transfer Agreement). Resultatet av förhandlingarna under IT – PGRFA kan få betydelse för i vilken utsträckning ministerrådets rekommendationer kan följas upp.

Rekommenderar att

8. de nordiska regeringarna genom nödvändiga beslut eller på annat sätt, bekräftar ovan nämnda deklARATIONER;
9. NGB:s styrelse vidtar de åtgärder som behövs för att implementera de nordiska regeringarnas bekräftelse av ovanstående deklARATIONER;
10. NGB ger tillträde till alla sina accessioner under likalydande villkor, oavsett om materialet omfattas av det multilaterala systemet under IT-PGRFA eller inte. Villkoren bör anges i ett standardiserat avtal för materialöverföring, ett s.k. MTA (Material Transfer Agreement);
11. NGB:s styrelse överväger att använda den provisoriska MTA som nu används av de internationella jordbruksforskningscentra tills en standardiserad MTA för användning inom det multilaterala systemet för förklarad tillträde och fördelning av nytta antas av det styrande organet till IT-PGRFA;
12. NGB noga följer förhandlingarna om ovanstående standardiserade MTA under IT-PGRFA och, om behov föreligger, antar en egen MTA som följer de principer och villkor som gäller för tillträde till NGB:s genetiska resurser;

13. tillträde ges till alla accessioner för alla syften och inte enbart för livsmedel och jordbruk;
14. att NGB ställer som villkor vid utlämnande av genetiskt material att mottagaren, i enlighet med artikel 12.3 (d) i IT-PGRFA, inte skall hävda någon immaterialrätt eller annan rättighet, som begränsar det förenklade tillträdet till de växtgenetiska resurserna för livsmedel och jordbruk, eller till deras genetiska delar eller komponenter, och som avser det genetiska materialet i den form det erhållits från det multilaterala systemet.
15. NGB inte ställer som villkor monetär vinstdelning vid kommersialisering av material som hämtas ur NGB:s accessioner
16. NGB, vid mottagande av genetiskt material, klargör att dess införlivande i NGB:s samlingar innebär att materialet hamnar under gemensam nordisk förvaltning och blir offentligt tillgängligt;

Övriga domesticerade växtgenetiska resurser i Norden

NORDISKA MINISTERRÅDET

Rekommenderar att

17. de nordiska länderna klargör den legala statusen för sina domesticerade växtgenetiska resurser och deras vilda släktingar och kan därvid överväga följande möjliga alternativ:
 - att deklarerar att rätten att använda genetiska resurser följer rätten att använda biologiska resurser;
 - att deklarerar att rätten att använda biologiskt material inkluderar rätten att inskränka andras rätt att använda det genetiska materialet annat än på gemensamt överenskomna villkor under privaträttslig reglering eller;
 - att deklarerar att rätten att använda genetiska resurser är skilt från äganderätten till biologiska resurser och att sådana rättigheter endast kan utövas genom immaterialrättsligt skydd. Detta innebär att om rätten att nyttja genetiska resurser är oreglerat, kan ägaren till biologiska resurser inte kontrollera de genetiska resurserna.
18. de nordiska länderna så långt möjligt hanterar tillträde till alla domesticerade växtgenetiska resurser under samma villkor i syfte att skapa ett så fritt tillträde som möjligt till dylika genetiska resurser i Norden;

Husdjurgenetiska resurser i Norden

NORDISKA MINISTERRÅDET

19. konstaterar att husdjurgenetiska resurser idag faller under privaträttsligt ägande och har därför inte funnit skäl att föreslå någon ändring av nu rådande legala status eller att villkor för tillträde bör införas;

Skogsträdens genetiska resurser

NORDISKA MINISTERRÅDET

Rekommenderar att

20. de nordiska länderna tillsätter ett projekt i syfte att ta fram underlag för de nordiska ländernas beslut angående den legala statusen för sina skogsträds genetiska resurser men har inte funnit anledning att rekommendera att villkor för tillträde införs;

Vilda genetiska resurser

NORDISKA MINISTERRÅDET

Rekommenderar att

21. de nordiska länderna bestämmer den legala statusen för sina vilda genetiska resurser;
Konstaterar att
22. de nordiska länderna har olika uppfattningar om behovet av att reglera tillträde till vilda genetiska resurser och att frågan är föremål för utredning i några nordiska länder, varför någon rekommendation inte kan lämnas i denna fråga;
Rekommenderar att
23. de nordiska länderna överväger behovet av att skaffa en översikt över vilken nytta är av vilda genetiska resurser, t.ex. i form av ett enkelt system för registrering av insamling av vilda genetiska resurser i syfte att förbättra kunskapen om, intresset för och värdet av dessa genetiska resurser;

Åtgärder för att stärka tillämpningen av internationella avtal på genresursområdet

NORDISKA MINISTERRÅDET

Rekommenderar att

24. de nordiska länderna stärker tillämpningen av de internationella avtalen och överenskommelserna på området genom att implementera Bonn-riktlinjerna om tillträde till genetiska resurser och fördelning av nytta antagna av Partskonferensen till Konventionen om biologisk mångfald, inkl. att de som brukare av genetiska resurser vidtar åtgärder för att hjälpa ursprungsländerna att efterleva tillträdeslagstiftning, samt genom att utpeka en nationell kontaktpunkt för informationsutbyte om genetiska resurser;
25. att Nordiska Genresursrådet genomför lämpliga insatser för att sprida information och kunskap om de internationella avtalen och överenskommelserna på genresursområdet.

